

Jiří Černík

Divoký západ II.

Muži víry

Nakladatelství Libri
Praha 2002

Obsah

Slovo úvodem	7
VÝCHODNÍ POBŘEŽÍ	10
Puritáni a separatisté	10
Presbyteriáni	13
Baptisté	17
Episkopálci a metodisté	20
Kvakeři	27
Moravští bratři	32
NA ZÁPAD OD MISSISSIPPI	40
Katolické misie	40
Protestanti	53
MORMONI	63
Počátky hnutí	63
Dějiny osídlování Utahu	84
Doktrína hnutí	108
Pár slov na závěr	118
Seznam literatury	124

Slovo úvodem

Tato útlá knížka pojednává o zajímavém fenoménu, se kterým se setká i dnešní návštěvník amerického Západu: se silnou religiozitou mezi místním obyvatelstvem. Toto hluboké náboženské cítění se projevuje nejen pravidelnými návštěvami kostela, ale i značným počtem větších či menších náboženských skupin, které se výrazně odlišují svým názvem, vnitřní organizací a teologickými koncepty. Abychom lépe porozuměli této neobvyklé rozmanitosti, musíme se alespoň nakrátko vrátit do doby, kdy první Evropané vstoupili na půdu nynějších Spojených států.

I když za pozdějšího osídlování Ameriky byla drtivá většina imigrantů motivována představou materiálního prospěchu, převážná část přistěhovalců během sedmáctého století přicházela z ryze náboženských důvodů. Sem pochopitelně v první řadě patří takzvaní „poutníci“ (*Pilgrims*), kteří po konfliktu s anglikánskou církví odešli z Anglie, krátce se zdržovali v Holandsku, a když se jim v roce 1620 naskytla příležitost, odjeli do Nového světa. Loď *Mayflower*, na jejíž palubě se nacházelo kolem stovky mužů, žen a dětí, měla za cíl Jamestown ve Virginii. Během podzimních bouří se však odchýlila od původního směru a přistála v dnešním Massachusetts.

Když se podíváme na historický původ jednotlivých kolonií, zjistíme, že angličtí králové (Jakub I., Jakub II., Karel II., Jiří I. a Jiří II.) využívali amerického kontinentu k tomu, aby se systematicky zbavovali jinověrců, jinými

slovy kterékoliv náboženské skupiny, jež nebyla ochotna přijmout hegemonii anglikánské církve. Zakrátko po „poutnicích“, nazývaných také separatisty, přicestovali do Nové Anglie puritáni, v roce 1633 se na území dnešního Marylandu usídlili katolíci (lord Baltimore) a v roce 1681 dostali kvakeři k dispozici území dnešní Pensylvánie (William Penn). Díky toleranci kvakerů se do Pensylvánie později přesunuli též moravští bratři, kteří si toliko ponechali název zakladatelů této církve (odnože jednoty bratrské), ovšem ve skutečnosti byli všichni protestantští Němci. Presbyteriánští Skotové se rozhodli usídlit v pensylvánských horách.

Začátkem osmnáctého století se ve třinácti koloniích etablojí dvě hlavní, výrazně odlišné náboženské skupiny. Na jedné straně to jsou anglikáni jakožto představitelé vládnoucí třídy (angličtí aristokraté, jimž král přidelil obrovská území, a kupci, kteří si byli vědomi, že jejich obchodní úspěchy plně závisí na podpoře mocenských struktur), na druhé straně protestanti ovlivnění Lutherovým, Zwingliovým a Kalvínovým učením. Anglikáni se svou organizací a náboženskými obřady lišili jen málo od katolíků, neboť – jak čtenář možná pamatuje z hodin dějepisu – důvodem pro vytvoření této církve byl konflikt mezi anglickým králem Jindřichem VIII. a papežem Klementem VII. v otázce rozvodů. Protože papež nesouhlasil s královým dosti volným přístupem k manželskému stavu, Jindřich VIII. si s podporou parlamentu prostě založil svou vlastní církev (1534), stal se její hlavou, a na rozdíl od římskokatolické církve rozvody povolil. K jiným podstatnějším teologickým, organizačním či liturgickým změnám však nedošlo.

S rostoucí mocí anglikánů v koloniích ovšem narůstal útlak protestantských skupin, zejména baptistů ve Virginii, což zákonitě vedlo jednak k jejich osamostatňování, jednak k vytváření nových náboženských seskupení. Ten-

to proces nejen umožňovaly, ale i urychlovaly následující faktory: netolerance či dokonce útlak ze strany silnějších skupin; teologický konflikt (interpretace bible); konflikt v řešení či přístupu k současným politickým otázkám (např. otroctví); nesouhlas s vnitřní organizací církve; možnost odchodu na západ, jinými slovy na neosídlená území, kde jednotlivé náboženské skupiny mohly zakládat své vlastní osady mimo dosah silnějších či vládnoucích církví (tyto pohnutky vedly například kroky osadníků, kteří v polovině osmnáctého století pronikali do pensylvánských, virginských a karolínských hor).

Nebudeme tudíž přehánět, když řekneme, že duchovní kořeny Spojených států jsou nerozlučně spjaty s náboženstvím a se společenskou rolí, kterou sehrálo, a že celá řada pozdějších politických principů vycházela z této historické zkušenosti. Jako příklad můžeme uvést dvě zásady zakotvené v americké ústavě – absolutní svobodu náboženství a separaci státu a církve.

Náboženství se stalo duchovní podporou migrace na západ nejen v osmnáctém století, ale i po občanské válce. Osídlování neznámé země bylo totiž zcela v souladu s dramatickým osudem Izraelitů na poušti; bible během tohoto procesu sehrála nemalou roli, koneckonců i nepřátelský postoj k indiánům se ospravedlňoval nejedním citátem ze Starého zákona.

Než se pustíme do bližšího popisu náboženské situace na americkém Západě, podívejme se nejdříve na historii a charakteristické prvky nejdůležitějších náboženských skupin.